

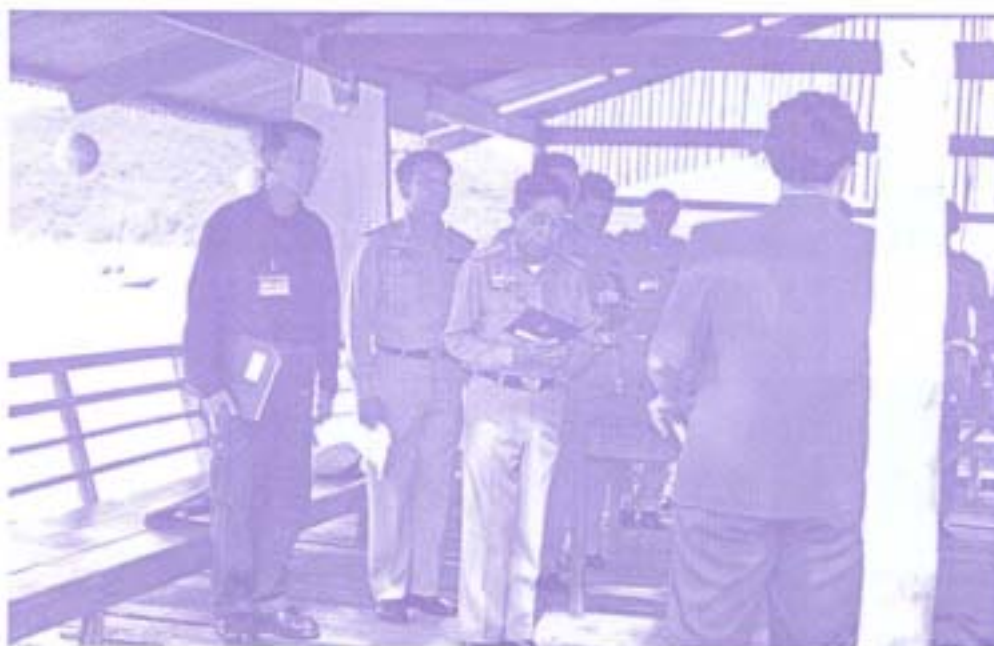

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑

จุดสาร

สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

มกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒

เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2541 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
เกาะแสมสาร พลเรือเอกอุวัชรชัย เกษมสุข ผู้บัญชาการทหารเรือในขณะนั้น กราบรับชมคู่มือรายงานและชุดเกล้าฯ
อวสานแพนแม่บท

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่เกาะแสมสารและเกาะช้างเค็ยง สนองพระราชดำริโดย กองทัพเรือ

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

งานพัฒนาเกาะแสมสารให้เป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช กำหนดให้มีการศึกษาด้าน
ต่างๆ ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ชีววิทยา ศึกษานวนิเวศวิทยา การศึกษานิเวศวิทยา
ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณ สัตว์ จุลินทรีย์ ฯลฯ ในอนาคตจะจัดให้มีศูนย์ต้อนรับเพื่อการแสดง
ข้อมูลด้านต่างๆ ทั้ง หิน ดิน แร่ พืชพรรณ และสัตว์ต่างๆ จัดทำทางศึกษา เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา อันจะ
เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป

เสด็จฯ ทอดพระเนตรนิทรรศการ การปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ ในภาพทรงสนพระทัยนิทรรศการ
ตัวอย่างหิน แร่ ที่กลุ่มปฏิบัตินักวิชาการด้านธรณีวิทยา ได้สำรวจพบบนเกาะแสมสาร

การศึกษาสภาพนิเวศวิทยา
ความหลากหลายทางชีวภาพของ
แนวปะการังรอบเกาะแสมสาร

ถ้อยแฉแฉ

สวัสดีค่ะ..พบกันเป็นปีที่ 4 แล้วนะคะ สมาชิกฯ คงจะได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ
ของจุดดาวฯ เรานะคะ แต่เรายังคงไว้ซึ่งเนื้อหาและข้อมูลที่จะสามารถนำไปอ้างอิงและศึกษาค้นคว้าได้เช่นเคย
ในฉบับนี้ที่เด็ด่ากบออกน้อๆ ที่จะร่วมกันเล่นเกมในฉบับนี้ว่าต้องสุกกันให้ละเอียดยะคะว่า แต่ละภาพนั้นเป็น
รูปไบรซนิกได้อ ย่าสับสน ถ้าจะให้แน่ใจว่าถูกจริง ๆ ก็ต้องเปิดหนังสือดูว่าเป็นรูปไบรซนิกได้อะ ก็ผ่ากบออกมา...
และคิดวาม้องๆ ของเราเก่งกันอยู่แล้ว ต้องขอบขอบคุณแน่นอน..และอีกไม่กี่เดือนก็จะถึงวันพี่รมงค้ออีกครั้ง
สมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนของเราจะได้จัดกิจกรรมเหมือนทุกปีที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริฯ สวนจิตรลดา แต่ข้ออุปไว้ก่อนว่าเป็นอะไร ต้องติดตามกันต่อไปนะคะ..

ชาวสมาชิก

▲ ภาพข่าว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำผลงานของนักเรียน นักศึกษา สมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ไปจัดแสดงนิทรรศการ ในการไปทรงบรรยายในเรื่อง Loving Nature to Promote the Country's Wellbeing by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn ที่สวนพฤกษศาสตร์คิว ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2541 ที่ผ่านมา

▲ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541 โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการเก็บและรักษาตัวอย่างพรรณไม้ที่โรงเรียนนทรวิทย์ฯ ซึ่งมีโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เข้าร่วมการอบรมจำนวน 14 โรงเรียน

ซึ่งมีคณาจารย์จากห้องปฏิบัติการวิจัยพรรณไม้ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิทยากร

▲ โรงเรียนกลุ่มวังน้ำเขียวจัดรายงานผลการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

คณะเจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้เดินทางไปร่วมรับฟังการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนของโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในกลุ่มอำเภอวังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา โรงเรียนกลุ่มวังน้ำเขียวจะจัดให้มีการรายงานผลความก้าวหน้าเวียนในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ ในครั้งนี้ได้จัดขึ้นที่โรงเรียนบ้านทรัพย์ไพรทอง และในช่วงบ่ายได้ไปเยี่ยมชมสวนพฤกษศาสตร์ของโรงเรียนเจียรวนเท๓2 ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มวังน้ำเขียวเช่นกัน

▲ เยี่ยมเยือนสมาชิกฯ

อาจารย์ประไพศรี สุภา ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้ไปเยี่ยมโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในเดือนพฤศจิกายน 2541 ที่ผ่านมา พร้อมกับแนะนำการดำเนินการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเพิ่มเติมให้กับสมาชิกที่ได้มีการดำเนินการไปบ้างแล้ว เพื่อให้เกิดความถูกต้องและดำเนินไปในแนวเดียวกัน

สัตว์สีปีใหม่กับน้อง ๆ สมาชิกจุดสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและท่านผู้อ่านทุกท่าน ปีใหม่นี้หวังว่าคงเป็นปีทองของทุก ๆ คนในประเทศไทย คอสมันเทคโนโลยีชีวภาพ ก็ยังคงขึ้นหิ้งคเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมต่อไป เปิดศักราชมาตั้งแต่ปี 2542 ก็ยังคงคุยกันถึงเรื่องความก้าวหน้าทางพันธุวิศวกรรม หรือ ยีนโคลนนิ่งกันต่อไป เพราะรู้สึกเรื่องนี้จะใกล้ตัวเราเข้ามาทุกวัน จนบางครั้งเราก็สัมผัสหรือรับประทานโดยที่เราไม่รู้ว่ามีพืชที่เรารับประทานหรือผลิตภัณฑ์ที่เราสวมใส่นั้นมาจากพืชที่ได้รับการดัดคือยีน หรือพืชที่ผ่านวิธีการพันธุวิศวกรรมมาแล้ว ยกตัวอย่างเบียร์ที่ดื่มกัน ก็มาจากข้าวบาร์เลย์ที่ผ่านการดัดคือยีนเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงและเหมาะสมกับการทำเบียร์ แม้แค่มันฝรั่งในท้องตลาดโลกส่วนใหญ่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์มาแล้วทั้งสิ้น เพื่อให้ทนทานต่อไวรัสและมีขนาดแตกต่างกัน มีขนาดของหัวทุกขนาดตั้งแต่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่าหนึ่งนิ้วจนถึงมากกว่าห้านิ้ว ซึ่งเหมาะในการทำอาหารหลากหลายชนิด แครอทก็เช่นกันตอนนี้ในท้องตลาดมีตั้งแต่ขนาดเท่าหัวผักกาดขาวจนถึงเล็กเท่านิ้วก้อย และแม้แต่ข้าวแต่ละพันธุ์ก็มีความหลากหลายของกลิ่นหอม และทนทานต่อโรค อีกทั้งให้ผลผลิตสูงแต่สินค้าที่วางขายอยู่ผู้ผลิตไม่ได้แจกแจงว่าเป็นพืชที่ผ่านการปรับปรุงพันธุ์โดยพันธุวิศวกรรมดังที่กล่าวถึงในตอนก่อน ๆ

ขณะนี้ในอังกฤษและอเมริกายังเป็นที่ถกเถียงกันว่า ควรจะทำฉลากติดบอกผู้บริโภค เพื่อเป็นทางเลือกของผู้บริโภคด้วยหรือไม่ และพืชชนิดใดที่จะต้องแจกแจงถึงที่มา แต่มีคนจำนวนไม่น้อยคัดค้านสินค้าที่มาจากการทำพันธุวิศวกรรมโดยให้เหตุผลว่าเป็นการ

ทำลายห่วงโซ่อาหารในธรรมชาติและทำให้การแพร่กระจายของยีนไม่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือเรียกอีกอย่างว่า มนุษย์พยายามอยู่เหนือธรรมชาติหรืออยู่เหนือพระเจ้า มนุษย์กำลังจะสร้างสิ่งมีชีวิตและกำหนดโชคชะตาของสิ่งมีชีวิตใหม่ โดยทำลายสิ่งที่ธรรมชาติให้มา ทำด้วยอยู่เหนือพระเจ้านั่นเอง

อย่างไรก็ตามเราคงไม่แตกตื่นไปกับพันธุวิศวกรรมมากนัก เพราะพันธุวิศวกรรมเป็นแค่เครื่องมือในการปรับปรุงพันธุ์อย่างหนึ่งที่มีนักวิทยาศาสตร์พยายามที่จะช่วยเหลือนักปรับปรุงพันธุ์พืชให้ปรับปรุงพันธุ์ได้เร็วขึ้นและถ่วงมีความปรารถนาดี คือโลก ต้องการให้สิ่งที่ดีสำหรับมวลมนุษยชาติของเราเอง และนี่คือการมองในแง่ดี แต่ทุกอย่างในโลกย่อมมีหลายด้าน พันธุวิศวกรรมอาจจะนำมาสู่สิ่งที่ไม่ดีถึงในอนาคต นั่นเป็นสิ่งที่มวลมนุษยชาติต้องร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันเหมือนเศรษฐกิจของไทยในตอนนี้

ก้าวไกลไปกับเทคโนโลยีชีวภาพในจุดสารฯ ฉบับนี้ เขียนทักทายน้อง ๆ และผู้อ่านสำหรับปีใหม่นี้ และคงจะมีข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ มาคุยกับท่านผู้อ่านอยู่เรื่อย ๆ คงไม่เครียดมากนักเนื่องจากเราก็เครียดกันมามากพอกับปัญหารอบด้านอีกทั้งผู้เขียนอยู่ไกลผู้อ่าน ก็คงสามารถเป็นกำลังใจซึ่งกันและกันได้

ก่อนจากกันฉบับนี้ของแนะนำโฮมเพจของวารสารวิทยาศาสตร์ที่ติดอันดับยอดเยี่ยมคือ Science ที่อยู่คือ <http://www.sciencemag.org> และด้านน้อง ๆ และท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะผู้เขียนสามารถเขียน e-mail มาทักทายกันได้ทั้งภาษาไทยและอังกฤษที่ piyarat@liverpool.ac.uk โชคดีปีใหม่ และพบกันใหม่ฉบับหน้าค่ะ

เปิดกรุกกลางบ้าน โดย รศ.นพ.
(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

แม่ชื่อ คือใคร...? (ตอนจบ)

ตามที่กล่าวไว้ในคำภีร์แพทยศาสตร์ ตอนที่
ว่าด้วยลักษณะโรคแม่ชื่อ จะปรากฏว่าเขาทำบัตรพลีและ
ปั้นรูปเด็กใส่ไว้ทุกคราวที่ท่าเกี่ยวกับ แม่ชื่อ เช่น

สิทธิการียะ จะกล่าวลักษณะโรคแม่ชื่อประ
จํารูปกุมาร อันคลอกจากกรรมมารดาในวันอาทิตย์
ถ้าเป็นข้างขึ้น แม่ทรงคั่งเหนือสะดือ ถ้าข้างแรมแม่ทรง
คั่งใต้สะดือเป็นกำหนด แม่ชื่อชื่อวิจิตรนาวัน ประจำ
โน้ดู่แปล ถ้าไหลงให้กุมารนั้นเป็นไปต่างๆ คือให้เจ็บเนื้อ
เจ็บตัว กินข้าวกินนมมิได้ ให้แพทย์ทั้งหลายฟังรู้โดย
นัยสังเขปดังนี้

ถ้าจะแก้ ให้เอาดินสอพองผสมน้ำปั้นเป็น
แม่อุ้มลูก แล้วจึงบูชาด้วยดอกไม้ขาว ธูปเทียนสังข์ 5
และสรรพของหอมทั้งปวง แล้วจึงจับด้วยพระมณฑป....

ว่ามณฑปแล้วจึงเอารูปไปสักรไปเสียบูรพาทิศ กระ
ทำ 3 วันหอย ถ้ามีหอยให้แดงขานี้รมสำหรับจับพิน

ขารมนั้นให้เอา เมล็ดพันธุ์ผู้กักกาด ขานหมากสง
ขนวีลา หมคน ใบสะเคา เป็รียงพระโค เสมอภาค
เสารมกุมารตีนัก

ส่วนชาวทมิฬเรียกพิธีข้างข้างแม่ชื่อว่า *ทณฺฎิ-
บริหาร* คือ ไซ้ ข้าว เพียงสี่เดีว มักเป็นก้อนข้าว ถอนน้ำ
ละลาย ขมิ้น กับปูนขาว ถ้าจะไซ้ก่อนสี่ชาก็ไว้โน้ดู่ทั้ง
2 นือ ไปวนที่หัวเด็กสามครั้ง นือขวาเวียนไปทางขวา และ
นือซ้ายเวียนไปทางซ้าย แล้วดูเหมือนจะขวางข้ามหลัง
คาไป

เรื่องเอาข้าวไปวนที่หัวเด็ก เพื่อต้องการให้ตัวโรค
หรือผีมันออกมา

อ้างอิง เสถียรโกเศศ. 2532. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การเกิด.
พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ขมิ้น /ขมิ้นชัน

ขมิ้นนอกจากจะนำมาเป็นส่วนประกอบทางพิธีกรรมคาถาที่กล่าวไว้ในเปิดกรุกกลางบ้านแล้ว ยังนำมาใช้ทำขนม เช่น
ขนมข้าวเหนียวเหลือง ข้าวเหนียวหน้าปลา ที่เรารู้จักกันดีแล้วยังมีสรรพคุณทางยาซึ่งสามารถใช้เป็นยาได้ทั้งภายในและภายนอก
สรรพคุณ

1. ใช้เป็นยาภายใน

ใช้ส่วนของเหง้าแก่สด ตำน้ำให้สะอาด ชูดเอาเปลือกออก ค้าให้ละเอียด เติมน้ำ คั้นเอาแต่น้ำ รับประทานครั้งละ 2 ช้อนโต๊ะ
วันละ 3-4 ครั้ง แก้กท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดิน (ที่ไม่ใช่บิด หรืออหิวาตกโรค) โรคกระเพาะ

2. ใช้เป็นยาภายนอก

ใช้ส่วนของเหง้าแก่แห้ง ตำน้ำให้สะอาด บดให้เป็นผงละเอียด เติมน้ำมันเล็กน้อย และน้ำมันมะพร้าวพองและ
ใช้ทาบริเวณที่เป็นแผลพุพองที่หนังศีรษะ ผงละลายน้ำทาตามบริเวณที่เป็นเม็ดคันคัน โดยเฉพาะในเด็กนิยมใช้มาก

จากหนังสือสรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด รวบรวมโดย เกษตรกรหญิง ศูนย์ สิงหตุตรา

* จากหนังสือความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย

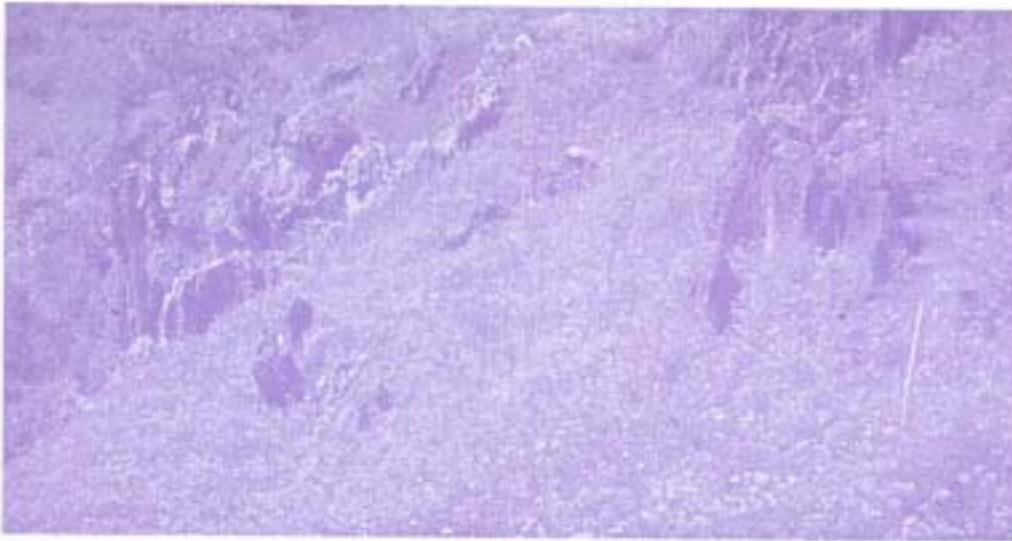
พรรณพฤกษชาติของประเทศไทยกับความสำคัญ ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

โดยภาพรวมแล้วประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในเขตร้อน ที่มีความหลากหลายทางพรรณพืชอยู่ในลำดับสูง เช่น วงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) ของไทยเพียงวงศ์เดียว มีพันธุ์กล้วยไม้ถึงประมาณ 1,000 ชนิด ความแตกต่างของสภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำฝนรายปี และความยาวนานของช่วงฤดูแล้ง ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญกำหนดลักษณะสังคมพืชและป่าชนิดต่างๆ และความหลากหลายของพรรณพืชในป่า

ความหลากหลายของทรัพยากรทางพืชของไทยอาจจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ปวงชนได้อีกมากมาย ถ้าหากประเทศไทยมีหนังสือพรรณพฤกษชาติที่ได้มาตรฐาน ให้รายละเอียดความผันแปรของลักษณะพืช

ถิ่นกำเนิด และเขตการกระจายพันธุ์ อันเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การเสาะหาแหล่งพันธุกรรมทางพืช (Plant genetic resources) ที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าทางการเกษตร ป่าไม้ เกษษกรรม สันทนาการ พันธุ์ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชสมุนไพรอีกหลายชนิดของสกุลต่างๆ มีศักยภาพที่จะนำมาคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ เช่น ไม้ผล สกุลมะม่วง *Mangifera* (Anacardiaceae), สกุลเงาะ *Nephelium* สกุลคอแลน *Xerospermum* (Sapindaceae), สกุลชมพู *Eugenia* (Myrtaceae), และพืชสมุนไพร สกุลเปล้า *Croton* (Euphorbiaceae) เป็นต้น (ธวัชชัย สันติสุข, 2531)

การสำรวจพรรณพฤกษชาติในประเทศไทยที่มีมานานเป็นศตวรรษโดยบุคคลหลายกลุ่มหลายเชื้อชาติ ไม่ได้เป็นข้อยุติว่าเรารู้จักหรือมีตัวอย่างพันธุ์ไม้ของประเทศครบถ้วนสมบูรณ์ มีพื้นที่ตามป่าเขาอีกหลายแห่งที่นักสำรวจทางพฤกษศาสตร์ยังเดินทางเข้าไปไม่ถึง เช่น พื้นที่ภูเขาสูงใกล้แนวเขตชายแดนหรือพื้นที่ภูเขาหินปูนที่เป็นไซทอนมีหน้าผาสูงชัน แนวทางการสำรวจพรรณพฤกษชาติของประเทศในอนาคตควรจะเน้นการสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เฉพาะพื้นที่แบบต่อเนื่อง (intensive collection) การสำรวจแบบนี้จะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า โดยมักจะพบพันธุ์ไม้ที่พบเป็นครั้งแรกของประเทศ (new record) หรือพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ของโลก (new species) อยู่เนืองๆ

เมื่อนักพฤกษศาสตร์ หอพรรณไม้ กรมป่าไม้ ดำรงและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เฉพาะพื้นที่แบบต่อเนื่องในป่าพรุ (peat swamp forest) พื้นที่ประมาณ 50,000 ไร่ ของจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2526-2530 พบพืชที่มีท่อลำเลียง 101 วงศ์ 316 ชนิด ในจำนวนนี้ 48 ชนิด เป็นพืชที่พบในครั้งแรกของประเทศไทย (Niyomdham, 1988) และการเดินทางเข้าไปสำรวจเทือกเขาตะนาวศรี อำเภอบัว จังหวัดน่าน ที่ระดับความสูง 1,200-1,600 เมตร เป็นครั้งแรกในเดือน

กุมภาพันธ์ 2532 ก็ได้พบไม้ต้นขนาดใหญ่ที่หายากเป็นชนิด สกุล และวงศ์ ที่พบเป็นครั้งแรกในประเทศไทยคือ *Bretschneidera sinensis* Hemsl. (*Bretschneideraceae*) (Santisuk, 1988) แม้แต่เทือกเขาตะนาวศรี-ปุย ที่รู้จักกันทั่วไป และได้มีการสำรวจพรรณพฤกษชาติกันบ่อยครั้ง เช่น ในปี 2512 ดำรงพบพรรณพฤกษชาติที่มีท่อลำเลียงของคอกอสุเทพ-ปุย 679 ชนิด (Sawyer & Chemsirivathana, 1969) แต่จากการสำรวจพันธุ์ไม้เฉพาะที่แบบต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พบว่าพรรณพฤกษชาติที่มีท่อลำเลียงของคอกอสุเทพ-ปุย เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 1,700 ชนิด (Maxwell, 1988) เชื่อว่าเมื่อมีการสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เฉพาะที่แบบต่อเนื่องเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ยังมีสภาพป่าที่สมบูรณ์หลงเหลืออยู่ ความหลากหลายทางพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยจะต้องเพิ่มมากขึ้นไม่มากก็น้อย

เอกสารอ้างอิง

ธวัชชัย สันติสุข 2531. แหล่งพันธุกรรมทางพืชของไทย. วนสาร ปีที่ 46 ฉบับที่ 4 (ค.ศ.-ส.ค.) : 274-281.

ประวัติพรรณไม้ในพระราชวัง

เรียบเรียงโดย โกลด์ทั้น

ไม้ตัด

ไม้พระบรมมหาราชวัง

ทุกคนที่เข้ามาเที่ยววัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง คงจะได้เห็นต้นไม้ตัดในกระถางที่วางอยู่เป็นระยะทั่วบริเวณรอบสนามหน้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย “ประวัติพรรณไม้ในพระราชวัง” ฉบับนี้ก็จะขอนำเรื่องของไม้ตัดในพระบรมมหาราชวังเท่าที่พอค้นหาได้มาเล่าสู่กันฟัง

ไม้ตัดที่นิยมกันก็เห็นจะเป็นพวกตะโก ซ้อย มะขาม มะสัง ประวัติของไม้ตัดนั้นมีที่มาตั้งแต่ครั้งใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน แต่ในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาค้ำจุนราชสกุลภาพ ที่นิพนธ์เป็นคำนำในหนังสือแจกงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาสัมภารากร (ชม โกรดฤษ) ความตอนหนึ่งว่า

“...การตัดต้นไม้เห็นมีปรากฏแต่ที่ในประเทศญี่ปุ่นกับประเทศสยามนี้ ในประเทศสยามตามที่ปรากฏดูเหมือนจะชอบเล่นกันในคอนปลายกรุงศรีอยุธยา...”

ไม้ตัดที่เห็นอยู่บริเวณสนามหน้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยนั้น มีหลักฐานปรากฏได้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดต้นไม้ตัดมาก จึงให้ปลูกไว้ในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งมีอายุยืนยาวจนได้เห็นกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็นับได้ 200 กว่าปีมาแล้ว ซึ่งมีทั้งตะโกตัด มะขามตัด

ชื่อของไม้ตัดนั้น แต่ละต้นจะยึดถือตามที่หลวงมงคลรัตน์ (ช่วง โกรดฤษ) กำหนดไว้ 9 แบบด้วยกัน คือ

1. ไม้ขมวน

2. ไม้จาก (นบว)

3. ไม้ทกเทียน

4. ไม้ขน

5. ไม้รำซอม

6. ไม้ญี่ปุ่น

7. ไม้ก้านระอ

8. ไม้ตลก (ราก)

9. ไม้เอนชาย (นอ)

สำหรับที่มาและรายละเอียดของไม้ตัดแต่ละอย่างนั้นคงจะต้องไปทำการค้นคว้ากันเอาเองแล้วละค่ะ พบกันใหม่ฉบับหน้า สวัสดีค่ะ..

พรรณไม้หายาก

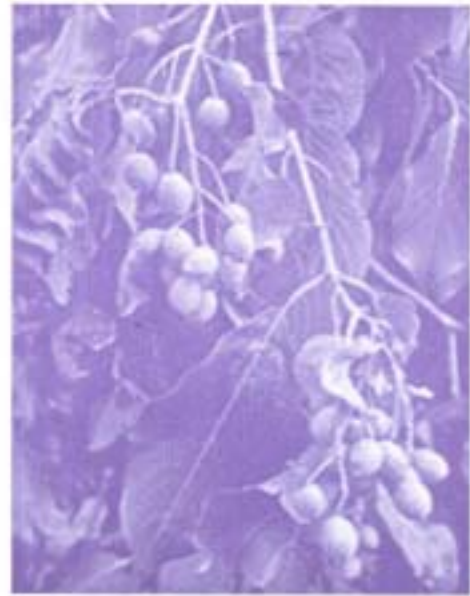
สมอ

Terminalia chebula Retz.

สมอ เป็นไม้ต้น ในพุทธประวัติกล่าวไว้ว่าขณะที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าประทับเสวยวิมุตผลสุขสมบัติอยู่ใต้ต้นไม้ พระอินทร์ทรงเห็นว่า พระพุทธองค์ควรเสวยพระกระยาหาร จึงนำสมอทิพย์มาถวาย เมื่อเสวยเสร็จแล้วจะช่วยให้ลดการกระหายน้ำ และช่วยระบายด้วย

สมอ เป็นพืชในสกุลเดียวกับสมอพิเภก สมอติงู หูกวาง ฯลฯ คือสกุล *Terminalia* และอยู่ในวงศ์ Combretaceae

ลักษณะ สมอ เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ผลัดใบ ลำต้น เปลือกตรง เปลือกต้นขรุขระ สีน้ำตาลแก่ค่อนข้างดำ ใบ เดี่ยวเรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม รูปวงรีหรือรูปไข่ บริเวณขอบใบใกล้ๆ กับโคนใบจะมีคิ้วหูดหนึ่งคู่ ปลายใบตั้งแหลม ดอก ช่อ ชาวอกที่ชอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบดอกสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม ผล รูปเกือบกลม มีสัน 5 สัน ช่อผลห้อยลง ผล แก่สีเขียวอมเหลือง ผลแห้งสีดำ มี 1 เมล็ด

สมอ

- ชื่อพื้นเมือง สมอไทย, สมออัทยา(ภาคกลาง), มะแม่ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่), หมากแม่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Terminalia chebula* Retz.
- ชื่อสามัญ Myrobalan Tree, Chebulic Myrobalans, Harro, Haritaki, Black Myrobalan, Ink Nut
- ชื่อวงศ์ Combretaceae
- ถิ่นกำเนิด อินเดีย ทวีป ไทย
- สภาพนิเวศน์ พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณแล้งและชื้น ในทุกภาคของประเทศไทย
- การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด
- ประโยชน์ ผลดิบ เป็นยาระบาย ขับเสมหะ แก้กษัย แก้กษัย ผลแก่จัด เป็นยาฝาดสมานแก้ท้องเดิน เนื้อไม้ ทำเสา รอด คาง คาน สร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือนทำเกวียน คราด ครก สาก ฯลฯ เมล็ด ต้น ผล ช่อม้า อวน แห ใหลี่เขียว ผลสด ทำน้ำปานะ ใหลี่เขียวและเป็นผักจิ้มน้ำพริก

ชภาพหนังสือ ไม้พุทธประวัติ

เขียนเรื่องโดย ศ. พงษ์ วัฒนวงษ์ญาติ

สวัสดีค่ะน้องๆ สมาชิกทุกคน ฉบับนี้ก็มีผลงานของน้องที่ตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มตีนตุ๊กแก” ซึ่งเป็นกลุ่มสมาชิกรักพฤกษศาสตร์น้อยๆของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) มาให้ลงในพจนานุกรมศิลป์ ซึ่งคุณเองก็มีความสามารถทั้งการประพันธ์ และการวาดภาพด้วย

ถ้าน้องๆ คนไหนคิดว่าอยากจะมีผลงานให้เพื่อนได้ชมกัน ก็ส่งมาได้นะคะ ตามที่อยู่ท้ายของจุฬสารนี้ เรามีของรางวัลสมนาคุณให้ด้วยค่ะ

การศึกษาพรรณไม้ที่ช่องเขาขาด จ.กาญจนบุรี

ภาพยนตร์ ๑๑

วันนี้ได้มากาญจน์
ได้พบกันต้นไม้
เมื่อเดินลึกเข้าไป
สายเสื่อ ถิ่นเหม็นสาบ

แสนสำราญเดินเที่ยวไป
ฉั่ว ก้นก้อย ไมยราพ
ฉันทจึงนึกถึงอังกาบ
ตรงที่ราบมี โดเคน

กลุ่มตีนตุ๊กแก
16 ตุลาคม 2541

ต้นมะม่วงกำลังออกดอก ฉบับนี้ที่เลยนำน้ำพริกมะม่วงมาฝากน้องๆ ค่ะ ลองทำน้ำพริกสูตรนี้รับประทานดูนะค่ะ และถ้าที่บ้านน้องคนไหนปลูกต้นมะม่วงแล้วปีนี้ติดผลดกก็ ทำน้ำพริกสูตรนี้ ฝากเพื่อนบ้านบ้างก็ได้นะค่ะ

น้ำพริก (ผลไม้ดิบ มะม่วง,มะปราง,ตะลิงปลิง)

ส่วนผสม

ผลไม้ดิบตามฤดูกาลสด ๆ ใหม่ ๆ (มะม่วง,มะปราง,ตะลิงปลิง)	1 ถ้วย
กระเทียมขอยหยาบ ๆ	2 ช้อนโต๊ะ
พริกแห้งหั่นฝอย	2 ช้อนโต๊ะ
จิงหั่นฝอย	1 ช้อนโต๊ะ

น้ำปรุงรส

น้ำส้มหรือน้ำมะนาว	5 ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลทราย	6 ช้อนโต๊ะ
เกลือ	2 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

1. ผลไม้สับละเอียดหั่นฝอย ล้างให้หมดคายาง พักให้สะเด็ดน้ำ บรรจุใส่ขวด
2. นำกระเทียม พริกแห้ง และจิง คากแดดให้แห้งพอประมาณ บรรจุขวดไว้หลวม ๆ ไม่ต้องอัดให้แน่น
3. ผสมน้ำปรุงรสให้เข้าด้วยกัน ชิมรสให้หวาน เค็ม และเปรี้ยว
4. เทส่วนผสมของน้ำปรุงรสลงในขวดขณะร้อน ๆ ทิ้งให้เป็นขณะปิดฝาให้แน่น ทิ้งไว้ 3 วัน
ถ้า น้ำปรุงรสแห้งต้องเติวใส่อีก ทำเช่นนี้จนกว่าเนื้อผลไม้จะนุ่มและน้ำกับเนื้อเข้ากันดีเก็บไว้ได้นานไม่เสียก่อนรับประทานคนให้เข้ากันเสียก่อน
5. ใช้ช้อนจิ้มรับประทานกับไข่เค็ม ปลาเค็ม เนื้อเค็ม และหมูเค็ม

วิธีหุงข้าวให้สวยและนุ่ม

การหุงข้าวแบบเช็ดน้ำหรือไม่เช็ดน้ำก็ตาม เมล็ดข้าวมักจะไม่ค่อยสวยแฉกบ้างหักบ้าง วิธีที่จะทำให้เมล็ดข้าวสวยเวลาเดือดอบบิบนั่นมะนาวหยดลงไปสัก 2-3 หยด เมล็ดข้าวจะสวยจนน่ารับประทานอย่างน่าทึ่งทีเดียว แถมทำให้ข้าวนุ่มด้วย

วิธีหุงข้าวให้ขาวสะอาดและนุ่ม ให้ใส่น้ำมะนาวหรือน้ำส้มสายชูลงในน้ำที่ใช้หุงเพียงนิดเดียว ก็จะได้ข้าวคั้นที่ขาวน่ารับประทานเช่นเดียวกัน

มูมนี่มีรางวัล

โดย...พีพีเต๋

สวัสดีครับน้องๆ พบกันอีกเช่นเคยนะครับ สำหรับฉบับที่แล้วน้องๆ ได้สนุกกับเกมอักษรในรางวัลกันไปแล้ว แต่สำหรับฉบับนี้พีพีเต๋ก็มีเกมมาให้เพื่อนๆ ได้สนุกกันอีกเช่นเคย ฉบับนี้พีพีเต๋จะฝากเพื่อนๆ นักพฤกษศาสตร์น้อยได้รู้จักพืชสังเกตุได้เรียนรู้ และรู้จักกับพรรณไม้ต่างๆ ในประเทศไทยได้มากขึ้น กติกา ของที่มีมือขู่ว่า พีพีเต๋ภาพพรรณไม้มาให้เพื่อนๆ สังเกตุรูปร่างใบ โดยดูจากภาพใบที่นำมาเป็นตัวอย่าง หาคำว่าในภาพซึ่ง 5.ภาพที่มีชื่อรูปร่างใบแบบใดใน 10 แบบที่นำมา ตรวจสอบข้อมูลได้จากคู่มือการศึกษาพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ก7-004

ภาพตัวอย่าง

ผู้เรียบเรียงวิชาการ : ศ.พิเศษ ดร. ประจักษ์ งามานนท์, ศ.จิวาบุรินทร์ จันทระประสงค์, ศ.ทศพร เทียมวงษ์ชูชาติ, คณะอาจารย์ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะอาจารย์ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่ปรึกษาฝ่ายผลิตและเทคนิค : คุณวิระนภ พักทองพรรณ, คุณสมศักดิ์ อึ้งนิกิต, คุณเอกวิทย์ กุซาคานนท์, คุณวีระวัฒน์ ภูติญาโม, คุณสุบวรวิทย์ เจริญสิน
 ผลิตที่ : ฝ่ายผลิตสื่อ โทรสารศูนย์พิมพ์สุพรรณพิชญ์สันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10303.
 ติดต่อได้ที่ : คุณพรวิทย์ ชูชามาศ
 สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
 สวนจิตรลดา อ.ราชวิถี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10303. โทร. 282 0665, 282 1850 โทรสาร. 282 0665